

Законодавство України про права, обов'язки та відповідальність батьків

УВАГА! Питання належного виховання дітей, досягнення порозуміння між батьками і дітьми завжди були важливими й актуальними. Законодавством України передбачено відповідальність батьків не лише за шкоду, завдану їхніми дітьми, а й за неналежне виконання своїх батьківських обов'язків.

Відповідальність батьків передбачена:

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

Ст. 51. Батьки зобов'язані утримувати дітей до їх повноліття.

Ст. 52. Будь-яке насильство над дитиною та її експлуатація переслідується за законом.

Ст. 53. Кожен має право на освіту. Повна загальна середня освіта є обов'язковою.

Ст. 68. *Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності.*

СІМЕЙНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

Ст. 141. Мати, батько мають рівні права та обов'язки щодо дитини незалежно від того, чи перебували вони у шлюбі між собою...Захист прав та інтересів неповнолітніх дітей лежить на їх батьках...

Ст. 150. Забороняються фізичні покарання дитини батьками, а також застосування ними інших видів покарань, які принижують людську гідність дитини.

Ст. 155. Батьківські права не можуть здійснюватись всупереч інтересам дитини.

При неналежному виконанні батьками (одним з них) батьківських обов'язків або при зловживанні батьківськими правами діти **вправі звернутися за захистом своїх прав** та інтересів до органу опіки та піклування, інших органів державної влади або безпосередньо до суду (якщо вона досягла 14 років).

Ст. 164. Батьки або один з них **можуть бути позбавлені батьківських прав**, якщо буде встановлено, що він (вона): не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я без поважної причини і протягом шести місяців не виявили щодо неї батьківського піклування; ухиляються від виконання своїх обов'язків по вихованню дитини, жорстоко поводяться з дитиною; є хронічними алкоголіками або наркоманами;

вдаються до будь-яких видів експлуатації дитини, примушують її до жебракування та бродяжництва; засудженні за вчинення умисного злочину щодо дитини. Позбавлення батьківських прав провадиться тільки в судовому порядку.

Ст. 166. Особа, позбавлена батьківських прав, не звільняється від обов'язків по утриманню дитини.

Ст. 170. Суд може прийняти рішення про відібрання дитини від батьків і передачу її на опікування органів опіки і піклування незалежно від позбавлення від батьківських прав, якщо, залишення дитини в осіб, у яких вона перебуває, небезпечне для неї. У виняткових випадках при безпосередній загрозі життю або здоров'ю дитини, орган опіки і піклування вправі прийняти рішення про негайне відібрання дитини у батьків або інших осіб, на вихованні яких вона фактично перебуває.

Зміст виховання, відповідальність батьків за розвиток дитини у сім'ї визначає **стаття 59 Закону України «Про освіту»:**

- виховання у сім'ї є першоосновою розвитку дитини як особистості.
- на кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини.

- батьки та особи, які їх замінюють, зобов'язані:

- постійно дбати про фізичне здоров'я, психічний стан дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей;

- поважати гідність дитини, виховувати працелюбність, почуття доброти, милосердя, шанобливе ставлення до державної та рідної мови, сім'ї, старших за віком;

- сприяти здобуттю дітьми освіти у навчальних закладах або забезпечувати повноцінну домашню освіту відповідно до вимог щодо її змісту, рівня та обсягу;

- виховувати повагу до законів, прав, основних свобод людини та інші.

ЗАПАМ'ЯТАЙ!

За невиконання або неналежне виконання обов'язків щодо виховання дітей батьки можуть бути притягнені до різних видів юридичної відповідальності.

Адміністративна відповідальність

(стаття 184 КУпАП) Ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей, - **тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного (17 грн.) до трьох (51 грн.) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян**

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, **тягнуть за собою накладення штрафу від двох (34 грн.) до чотирьох неоподатковуваних (68 грн.) мінімумів доходів громадян.**

Вчинення неповнолітніми віком від 14 до 16 років адміністративного правопорушення, - **тягне за собою накладення штрафу від трьох (51 грн.) до п'яти (85 грн.) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.**

До неповнолітніх, які не досягли 14-16 років і відповідно до ст.122 Кримінального кодексу не є суб'єктами злочину і не можуть нести кримінальної відповідальності, застосовуються **примусові заходи виховного характеру**, які передбачені ст. 23 Кримінального кодексу, а **батьки несуть адміністративну відповідальність – (від десяти до двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян 170-340 грн.)**

(стаття 180 КУпАП). Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння його батьками, особами, які їх замінюють, або іншими особами, - **тягне за собою накладення штрафу від шести (102 грн.) до восьми (136 грн.) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян**

Кримінальна відповідальність

Злісне невиконання батьками, опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, що спричинило тяжкі наслідки, - **карається обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк (стаття 166 ККУ)**

Використання батьками або особами, які їх замінюють, малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (систематичного випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб), - **карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк (ч.1. ст.150 - 1 ККУ)**

Злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), а також злісне ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні, - **карається штрафом від ста (1700 грн.) до двохсот (3400 грн.) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від вісімдесяти до ста двадцяти годин або**

виправними роботами на строк до одного року, або обмеженням волі на строк до двох років (ч.1. ст. 164 ККУ)

Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, у пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми, - **карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років**

Ті самі дії, вчинені щодо малолітньої особи або батьком, матір'ю, вітчимом, мачухою, опікуном чи піклувальником, або особою, на яку покладено обов'язки щодо виховання потерпілого чи піклування про нього, - **караються позбавленням волі на строк від чотирьох до десяти років (ст. 304 ККУ)**

**Чи несуть батьки відповідальність за вчинки своїх дітей?
(статті 1178–1183 Цивільного кодексу України)**

Шкода, завдана малолітньою особою (яка не досягла чотирнадцяти років), **відшкодовується її батьками** (усиновлювачами) або опікуном чи іншою фізичною особою, яка на правових підставах здійснює виховання малолітньої особи, - якщо вони не доведуть, що шкода не є наслідком несумлінного здійснення або ухилення ними від здійснення виховання та нагляду за малолітньою особою. Батьки зобов'язані відшкодувати шкоду, завдану дитиною, щодо якої вони були позбавлені батьківських прав, протягом трьох років після позбавлення їх батьківських прав, якщо вони не доведуть, що ця шкода не є наслідком невиконання ними своїх батьківських обов'язків.

У разі відсутності у неповнолітньої особи (з 14 до 18 років) майна, достатнього для відшкодування завданої нею шкоди, ця шкода відшкодовується в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі її батьками (усиновлювачами) або піклувальником, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини.

У разі вчинення адміністративного правопорушення особою віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, якщо у неї відсутній самостійний заробіток, штраф стягується з батьків або осіб, які їх замінюють **(ч. 2 ст. 307 КУпАП)** Відповідальність буде покладена на обох незалежно від того, проживають вони разом чи окремо, оскільки обов'язок здійснювати належне виховання та нагляд за малолітнім є рівним для обох із них. У разі, коли батьки були позбавлені батьківських прав, обов'язок відшкодувати завдану майнову шкоду за протиправні діяння своїх малолітніх дітей лежить на них ще протягом трьох років після позбавлення батьківських прав **(ст. 1183 ЦК України)** Це пояснюється тим, що виховання чи неналежне виховання є процесом, який має тривалу дію в часі і його вплив не може припинитися з моменту позбавлення батьківських прав.